

DIFFERENCIÁLT TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZER SZERVEZÉSE IPARVÁLLALATOKNÁL

V. A TÁJÉKOZTATÓ RENDSZER SZINTÉZISE

Schmél Ferencné

VBKM Transzvíll Gyára

Korábbi négy cikkünkben [1–4] részletesen foglalkoztunk a differenciált tájékoztatás rendszerszemléletű megközelítésével, valamint néhány új módszert mutatunk be a helyzetfelmérésre és a rendszerelemzésre vonatkozóan. Az ismertetett eljárások és elvek valódi értékeit a rendszer létrehozásának folyamatában mutatják meg. A következőkben a vállalati tájékoztatási rendszer szervezésének menetét vázoljuk fel, majd egy konkrét példán [5] keresztül bemutatjuk megvalósulását is.

A tájékoztató bázis szerepe

A differenciált tájékoztatás legfontosabb sajátossága – egyben erőssége – a különböző informálódási igények minél teljesebb, ugyanakkor alacsony redundanciájú kielégítése. Ehhez mindenképp megfelelően szervezett, az *önszabályozás elvét megvalósító* tájékoztató apparátusra (irodára, műszaki könyvtárra, dokumentációs központra – a vállalat jellegétől és nagyságától függően) van szükség.

A tájékoztató bázis a műszaki és gazdasági információk biztosításában fontos szerepet játszik. Önmagában egy olyan információfeldolgozó (begyűjtő, rendszerező, tároló, közvetítő–továbbadó) egységnek tekinthető, amelyet sajátos információs kapcsolat köt a külső és a belső környezethez. A jól szervezett iroda csak a *szükséges* információkat gyűjti össze, de azokat a lehetőségek határain belül a legteljesebb mértékben.

A differenciált tájékoztatással megbízott egység működése jól leírható az úgynevezett *információs háromszöggel*. Ennek egy-egy oldala rendre megfelel

- a) a tárolt és rendszerezett törzsinformációknak;
- b) a beérkező információknak és
- c) a kibocsátott információknak.

Az egyes komponenseket mindhárom oldal mentén felsorolva, a „keresztvezetésekben” (azaz a háromszög csúcsainál az egyes komponensek sorainak metszéspontjaiban) megjelölhetők az információs kapcsolatok. (A VBKM Transzvíll Gyárában működő bázis esetében ez az *1. ábrának* megfelelően alakul.) Ha valamely összetevő a másik két csoport elemeivel nincs kapcsolatban – azaz a megfelelő „metszéspontban” üres mező van –, akkor az az összetevő felesleges, tehát indokolatlanul terheli a tájékoztató apparátust. Ebből az ábrából kiolvashatók továbbá a beérkező információk forrásai, illetve az egyes szolgáltatások felhasználói is.

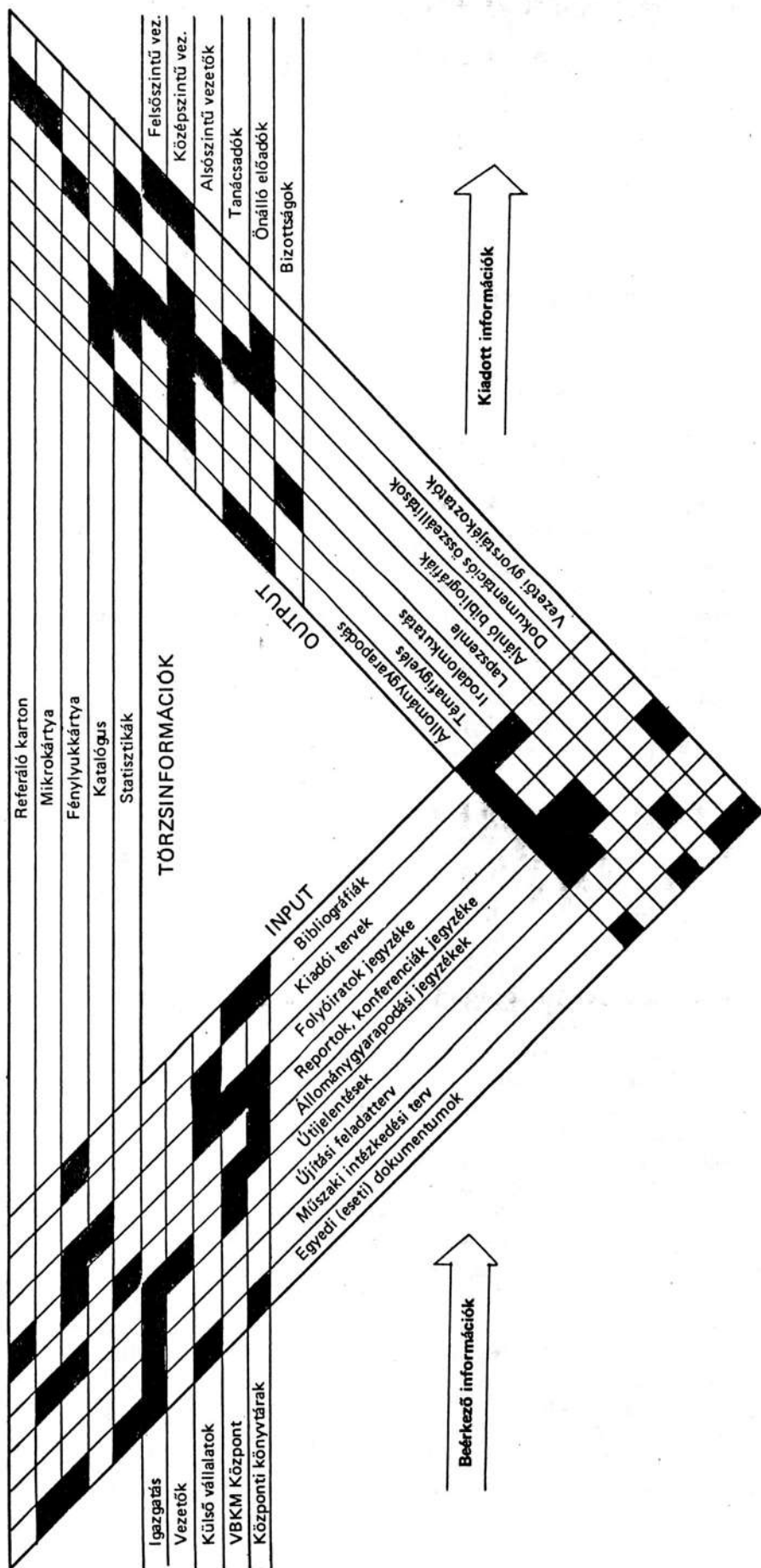
A tájékoztató munka folyamatos tevékenységet igényel. Az igények állandó kielégítése mellett megkülönböztetett figyelemmel kell kísérni a rendszer *rugalmasságát*, a változó feltételek szerinti adaptálódás képességét. Ezt hivatott biztosítani a *2. ábrán* vázolt működési mechanizmus, amelyben a zárt ciklus a flexibilitás biztosítója.

A rendszer szolgáltatásai

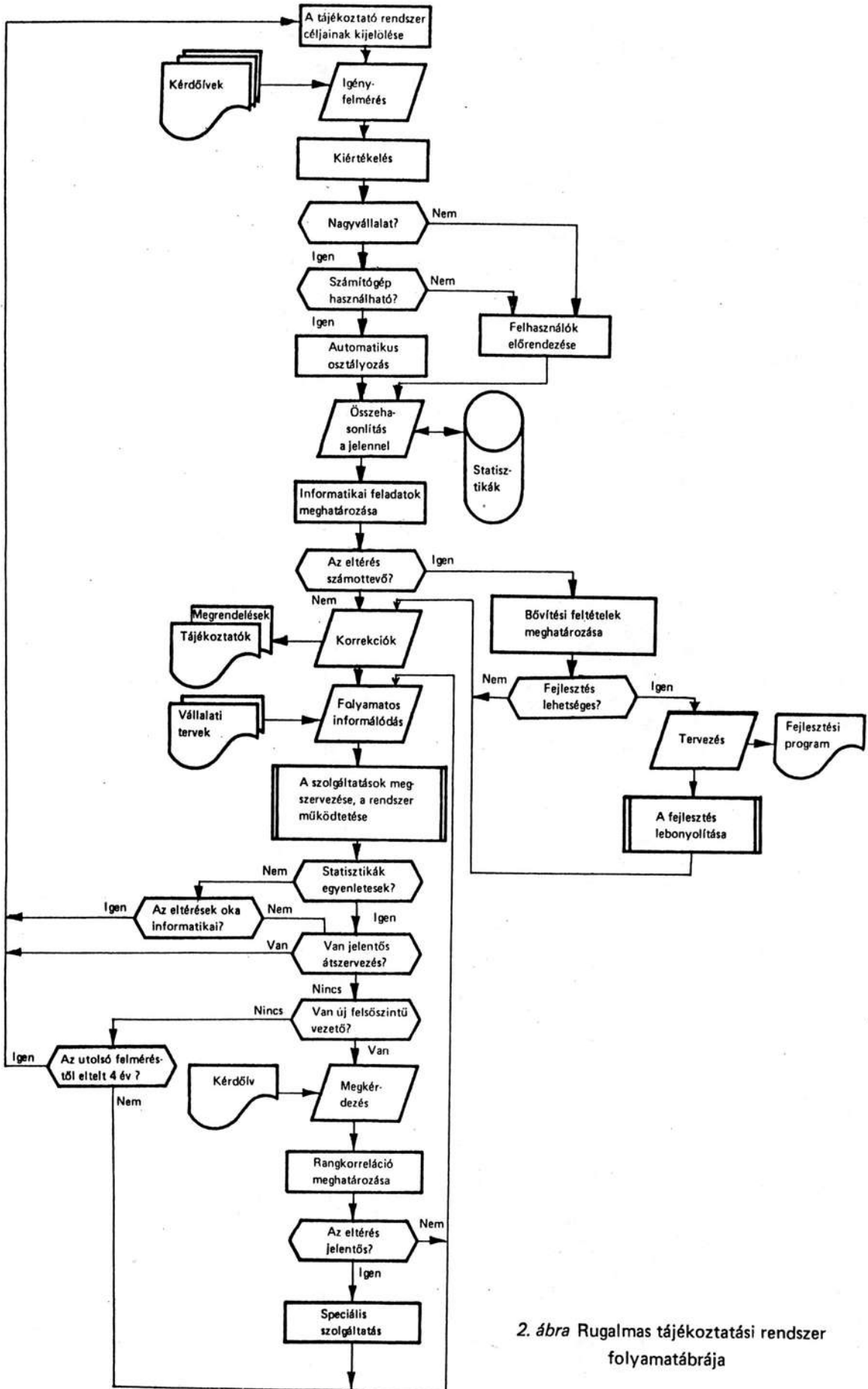
A VBKM Transzvíll Gyárában végzett helyzetelemzés [1–3] és funkcionális–logikai analízis [4] eredményeként alakultak ki a differenciált vezetői tájékoztató rendszer szolgáltatásai, melyek az információs formákat illetően a következők [5]:

1. A gyorstájékoztató területén:

- a) havonta megjelenő, 3–5 lapos kiadvány összeállítása és közreadása a villamosipart érintő legfrissebb műszaki, tudományos és gazdasági hírekkel;
- b) előzetes konzultációk alapján 6–8, a fő profilba vágó műszaki folyóirat tartalomjegyzékének vagy annak fordításának sokszorosítása a helyi (gyári) reprográfiai eszközök felhasználásával;

1. ábra Információs háromszög a VBKM Transzvíll Gyárának információs bázisa esetében

2. ábra Rugalmas tájékoztatási rendszer folyamatábrája

- c) a szükséges időközönként összeállított értesítő a vállalatot (gyárat, üzemet) érintő normatív információkról és azok változásairól.
2. A folyamatos tájékoztatás területén:
- a) dokumentációs összeállítás készítése negyedévenként a vezetők részére. Ez a villamosipar teljes keresztmetszetében az egyes kiemelt témákra, népgazdasági koncepciókra orientáltan tartalmazza a hazai és a nemzetközi relációban bekövetkezett változásokat, közli a trendeket és prognózisokat a termelésre, a gazdaságra és a piacra vonatkozóan;
- b) előre meghatározott területeken témafigyelés és ezek alapján szelektált és személyre szóló tájékoztatás: a vezetők önálló tájékozódásának elősegítése érdekében primer szakirodalom, valamint dokumentációs kiadványok és szolgáltatások végleges rendelkezésre bocsátása;
- c) kéthavonként közreadott könyvtári állománygyarapodási jegyzék a könyvtárba érkező teljes dokumentumanyagról.
3. Az eseti igényeket kielégítő tájékoztatás biztosításához:
- a) az induló fejlesztési témákhoz, a műszaki fejlesztéssel kapcsolatos döntésekhez eredeti dokumentumokat (vagy azok másolatait), fordításokat tartalmazó, következtetések levonására alkalmas összeállítások készítése;
- b) az iparjogvédelemmel (újításokkal, szabadalmakkal) kapcsolatosan megfelelő műszaki dokumentumok beszerzése, irodalomkutatás megrendelése.
4. A dokumentációkat rendelkezésre bocsátó szakkönyvtári szolgáltatás keretében:
- a) kölcsönzés és referenz-szolgálat;
- b) kézikönyvtárak ellátása és fejlesztése;
- c) egyes dokumentumok végleges rendelkezésre bocsátása munkasegédletként (pl. szabványok, jogszabályok);
- d) reprográfiai szolgálat.

Az információszolgáltatás munkafázisai

A felsorolt információs formák bevezetéséhez a szükséges munkafázisokat csak nagy vonalakban vázoljuk, mintegy jelzésül annak, hogy milyen feltételekről kell gondoskodni.

1. A gyorskiadvány szerkesztéséhez és kiadásához a magyar műszaki, gazdasági és kereskedelmi folyóiratok, a Magyar Távirati Iroda szolgáltatásai, a hírlapok és más periodikus kiadványok áttanulmányozása mellett a külföldi hasonló jellegű források rendszeres figyelése, egyes híryanagyok rövidítése, fordítása (fordíttatása) is szükséges. Külön feladatot jelent a sokszorosítás és a kiadvány expedálás. Kapcsolódó feladat a gyorskiadvány tartalmának több szempont

- szerinti nyilvántartása, amihez a könnyű visszakereshetőséget biztosító fénylyukkártya mutatkozik a legelőnyösebbnek.
2. A főprofilba tartozó műszaki folyóiratok kiválasztása után a tartalomjegyzékek (ill. fordításuk) sokszorosítása.
3. A normatív információkról hírt adó tájékoztató kiadvány a szükséges források (hivatalos lapok, közlönyök, szabványjegyzékek stb.) kijelölését, megrendelését, majd folyamatos figyelését kívánja, különös tekintettel a változások nyomkövetésére. Ezután kerül sor a kiadvány összeállítására, a normatív információkat jellegük szerint, ezen belül a szabványokat szakrendben csoportosítva, úgy, hogy az egyes szabványok adatait tartalmazó részek katalóguscédulaként is felhasználhatók legyenek.
4. A negyedévenként kiadásra kerülő vezetői tájékoztató szerkesztéséhez a beérkező eredeti és dokumentációs szakirodalomban folyamatosan figyelemmel kell kísérni a villamosipar változásait, az ipart befolyásoló népgazdasági koncepciók és szabályozók alakulását, az új készülékeket, anyagokat, mindezek fejlődési trendjeit és prognózisait. Ezek többszörösen válogatott anyagát összegyűjtve, referálva vagy eredeti (gyorsmásolt) anyagokkal kiegészítve kell kiadni.
5. A szelektív témafigyelés fázisai a következők: az információigényes feladatok évenkénti felmérése, a témák megfogalmazása releváns szavakkal; annak megállapítása, hogy mely témákat lehet dokumentációs szakintézmények (pl. OMKDK, KG Informatik szolgáltatásaira és kiadványaira alapozni; annak eldöntése, hogy melyek azok a témák és források, amelyeket saját dokumentációs feldolgozás alá kell vonni;
- a dokumentációs munka eredményeként keletkezett információk releváns szavankénti csoportosítása – szükség esetén fordítása, szabadlapokra írása, sokszorosítása, a felhasználókhöz való eljuttatása.
6. Az előző két pontban tárgyalt szolgáltatások révén keletkezett információk a retrospektív tájékoztatás céljára fénylyukkártyás megoldással rendszerezhetők. Ez a módszer egyszerűségénél és szükség szerint bővíthető jelzetrendszerénél fogva igen alkalmas az iparág és általában a technika változó terminológiájának követésére.
7. Az állománygyarapodási jegyzék szerkesztése szakkönyvtárosi feladat; ilyen kéthavonként célszerű kiadni. Tartalmazza a teljes beszerzett állományt szakrendben és azon belül dokumentumtípusok szerint.
8. A fordítások gyáron belüli elkészítése csak kivételesen sürgős esetekben indokolt. Ezen a területen csak adminisztrációs kapacitást kell igénybe venni a fordítások rendelkezésre, majd kezeléséhez.

A tájékoztatást ellátó szervezeti egységnek a főmérnök közvetlen felügyelete alá kell tartoznia, és információs csoportot, valamint műszaki könyvtárat kell magába foglalnia.

Összefoglalás

A vállalati, méginkább egy trösztön belüli gyár műszaki irányító apparátusának tájékoztatása kiemelkedő jelentőséggel bír a műszaki fejlesztés hatékonysága – végsősoron pedig a termelékenység növelése, az anyagi termelés rentabilitása – szempontjából. Egy ilyen szolgálat megszervezése sok specifikus vonást mutat, tehát az informatika módszerei csak bizonyos módosításokkal alkalmazhatók ezen a területen.

Ebben és korábbi cikkeinkben az iparvállalati tájékoztatás rendszerszemléletű megszervezésére mutattunk be egy lehetséges módszert. A javasolt eljárásokkal az informatika egzaktságának fokozásához is hozzá kívánunk járulni. A rendszerelmélet, a szervezéstudomány és az alkalmazott matematika (a számítástudománnyal együtt) egész sor további olyan megoldást kínál, amely nagy segítséget nyújthat az informatikusoknak. Reméljük, hogy már a közeljövőben további hasonló jellegű publikációk teszik majd gazdagabbá az informatika tárházát.

Irodalom

- [1] SCHMÉL F.-né: A tájékozdási igények felmérésének korszerű módszerei = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 7. sz. 1981. p. 286–291.
- [2] SCHMÉL F.-né: Az információfelhasználók csoportosításának módszerei = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 8–9. sz. 1981. p. 359–363.
- [3] SCHMÉL F.-né: A tájékozdási igények értékelése = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 10. sz. 1981. p. 420–424.
- [4] SCHMÉL F.-né: A tájékoztatás rendszeranalízise = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 11. sz. 1981.
- [5] SCHMÉL F.-né: Differenciált tájékoztatási rendszer szervezése iparvállalat műszaki vezetői részére. 1980. p. 41–46. Szakdolgozat.

SCHMÉL Ferencné: Differenciált tájékoztatási rendszer szervezése iparvállalatoknál. 5. rész

Az ötrészes cikksorozat egy iparvállalati differenciált tájékoztatási rendszert feltételezve, matematikai számítási eljárásokat mutat be a rendszer tökéletesítési lehetőségeként. Az ötödik, befejező rész a vállalati tájékoztatási rendszer szintézisével foglalkozik, részletesen tárgyalva a tájékoztatási bázis szerepét valamint – a VBKM Transzvill Gyára példáján – a rendszer szolgáltatásait és az ezekhez szükséges munkafázisokat.

Mrs. SCHMÉL, S.: Organization of selective information services at industrial enterprises. Part 5

Assuming a selective information system at an industrial enterprise, the five-part series presents mathematical methods as a possible means of bringing the system to perfection. The fifth, final part deals with the synthesis of the information system of enterprises. Based on the practice of the VBKM Transvill Works the role of the information unit and its services together with its operational phases are discussed in detail.

* * *

ШМЕЛЬ, Ж.: Организация дифференцированной информационной системы на промышленных предприятиях. 5 часть

Серия статей, состоящая из 5 частей, рассматривает математические вычислительные процессы как возможность усовершенствования системы для случая дифференцированной информационной системы промышленного предприятия. Пятая, последняя часть занимается синтезом информационной системы промышленного предприятия, подробно разбирает роль информационной базы, а также – на примере завода VBKM Transvill – услуги системы и необходимые для этого фазы работы.

* * *

Frau SCHMÉL, S.: Organisierung eines differenzierten Informationssystems bei Industriebetrieben, V

In der aus fünf Teilen bestehenden Artikelreihe werden für den Fall eines differenzierten Informationssystems eines Industriebetriebes mathematische Berechnungsverfahren als Vervollkommnungsmittel dieses Systems dargestellt. Im abschliessenden, fünften Teil der Arbeit wird die Synthese des Informationssystems bei einem Industrieunternehmen behandelt, wobei die Rolle der Informationsbasis eingehend erörtert wird und – am Beispiel der Fabrik Transvill der Elektrischen Einrichtungen- und Schaltgerätee Werke VBKM – die Dienstleistungen innerhalb des Informationssystems und die für deren Bereitstellung nötigen Arbeitsphasen dargestellt werden.

* * *

* * *